

MÜVELLEDÜN

(المؤلّدون)

Arap edebiyatında
müteahhir dönem şairleri için
kullanılan bir terim.

Sözlükte “doğurmak” anlamındaki **vilâd** (**vilâde**) kökünün “tef’îl” kalıbından türeyen **müvelled** kelimesi (çoğulu müvelledün) “sonradan icat edilip ortaya konan şey” demektir (*Lisânü'l-‘Arab*, “vld” md.). Eski Arap dili ve edebiyatı âlimleri lugat, sarf ve nahiv bilimleri için metin kanıtı (şâhid) olarak değerlendirilebilecek malzeme-yi belirlemek amacıyla klasik Arap şairlerini yaşadıkları döneme göre sınıflara ayırmışlardır. Bunlar Câhiliyyûn, muhadramûn, İslâmiyyûn (mütekaddimûn) ve müvelledün (muhdësûn) tabakalarıdır. İlk iki grupta yer alan şairlerin şiirlerinin kanıt olması konusunda ittifak vardır. Çünkü bunların yaşadığı dönemde henüz Araplar’la başka milletler arasında Arapça’yı etkileyecek derecede bir karışma meydana gelmemiş ve Arapça bu dönemde bozulmamıştır. İslâmiyyûn devri (Hulefâ-yi Râşidîn ve Emevîler zamanı) şair ve ediplerine ait sözlerin kanıt olarak kullanılmasına ihtiyatla yaklaşmış olmakla birlikte yaygın görüş bunların da metin kanıtı olabileceği şeklindedir. Müvelledûna mensup şair ve ediplerin ifadelerinin ise bu dönemde yabancılarla karşılaşmanın Arapça üzerinde olumsuz etkilerinin görüldüğü gerekçesiyle kanıt diye kabul edilmemesi ciheti ağırlık kazanmıştır. Bu arada belâgat alanında Arap olan ve olmayan her dönem şair ve ediplerinin ifadesi metin kanıtı açısından geçerli sayılmıştır. Arap asıllı olmayan Beşşâr b. Bürd ile (ö. 167/783-84) başlayan şairler grubuna müvelledün adı verilmesi, onların bu ayırımı yapan âlimlerin yaşadığı döneme göre yeni olmasından kaynaklanmaktadır.

Abdülkâdir el-Bağdâdî, müvelledûna ait şiirlerin sözlük ve gramerde kesinlikle metin kanıtı olarak gösterilmemesi gerektiğini söyler (*Hizânetü'l-‘edeb*, I, 5). Süyûtî de Arapça’da ifadeleri metin kanıtı olacak şairler arasında Ahtal, Râilibil en-Nümeyrî, Ferezdzak, Cerîr b. Atıyye, Zürrumme, Kutâmî ve Baîs gibi mütekaddimûn şairlerini sayar (*el-Müzhir*, s. 265). *el-Keşşâf*’ında (I, 170) Ebû Temmâm’ın bir beytini delil gösteren Zemaşerî gibi müvelledûndan olup da dilinin düzgünlüğüne güvenilen kimselerin ifadelerinin kanıt olarak

gösterilebileceğini savunanlar da vardır. Zemaşerî’ye göre Ebû Temmâm, şiiri sözlük ve gramerde delil kabul edilmeyen bir müvelled ise de Arap dili âlimlerinden biridir, dolayısıyla onun sözleri, öncekilerden yaptığı nakiller olarak kabul edilmelidir. Sibeveyhi de Beşşâr b. Bürd’ün bazı şiirlerini kanıt olarak kullanmıştır. Ancak rivayete göre Sibeveyhi bu işi önceleri şiirlerini delil göstermediğinden kendisini hicveden Beşşâr’a yakınlaşmak için yapmıştır (Abdülkâdir el-Bağdâdî, I, 6). Kürâuneml de yazdığı sözlüklerde muhdës şairlerin şiirlerinden şâhid getirmiştir.

Müvelledün tabakası her ne kadar Beşşâr b. Bürd ile (İbnü'l-Mu'tez, s. 37) Abbâsiler'den itibaren başlatılıyorsa da bazı dil âlimleri Emevî döneminde yaşamış şairleri de müvelledün saymıştır. Hasan-ı Basrî, Ebû Amr b. Alâ, Abdullah b. Şübrüme gibi âlimler üçüncü tabakaya mensup Cerîr b. Atıyye, Ferezdzak, Kümeyt el-Esedî, Zürrumme vb. şairleri de şiirlerinde bazı gramer hataları yapmış olmaları sebebiyle müvelled kabul etmiş ve onların ifadelerinin kanıt olarak değerlendirilmemesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca bu şairler müvelledün grubuyla çağdaştır ve müvelledûna çağdaş olmak ifadelerin şâhid olarak gösterilmesine engel teşkil etmektedir (İbn Reşîk el-Kayrevânî, s. 57; Abdülkâdir el-Bağdâdî, I, 5-6). Ebû Amr b. Alâ, Câhiliye ve muhadram şairlerinin edebî ürünlerinin dışında şiir kabul etmediğinden onlardan sonra gelenleri müvelled saymıştır (İbn Reşîk el-Kayrevânî, s. 57). Asmaî, sekiz yıl yanında kaldığı Ebû Amr’ın İslâm döneminde söylenmiş bir beyti delil olarak gösterdiğini duymadığını kaydeder. Ebû Amr’a müvelledün hakkında görüşü sorulduğunda şiirde mevcut bütün güzelliklerin daha önce ortaya konduğunu, bütün çirkinliklerin de müvelledûndan geldiğini söylemiştir. Asmaî ve Ebû Abdullah İbnü'l-A'râbî de Ebû Amr gibi düşünmektedir (*a.g.e.*, a.y.). Asmaî, şairleri metin kanıtı olarak kullanılan en son şairin İbrâhim b. Herme (ö. 170/786) olduğunu belirtir.

Öte yandan muhdësûn “yeniler, yenilikçi şairler” demek olduğundan ilk üç gruptan oluşan “kudemâ”nın mukabilidir. Bu tasnife göre kudemâ geleneksel bir çizgi takip etmesine rağmen muhdësûn bu çizgiden saparak yeniliklere gitmiştir. Abbâsî dönemi şairlerine muhdësûn denmesine İbn Kuteybe ve İbn Reşîk karşı çıkmıştır. İbn Kuteybe şairlerin devirlere göre

de değerlendirilmesini doğru bulmaz. Herhangi bir dönemin o dönemdeki şiire bir ayrıcalık kazandırmaması gerektiğini savunur ve şiirin, ayrıca bilimin ve belâgatın belli bir döneme ve belli bir topluma özgü olmadığını, her şairin kendi zamanında öncekilere göre yeni olduğunu ifade eder (*eş-Şi'r ve's-şu'arâ*, I, 63). İbn Reşîk de, “Her eski kendi döneminde öncekilere göre yenidir” der (*el-‘Umde*, s. 56) ve Câhiliyyûn’dan Antere’nin, “Şairler söylenecek söz mü bırakmış” ifadesiyle kendisini muhdës saydığına dikkat çeker (*a.g.e.*, s. 57).

Müvelledün ile muhdësûnu ardarda zikretmek suretiyle birbirinden ayırmış olan Süyûtî, Arap lugat ve gramerinde müvelledün veya muhdësûna ait ürünlerin delil olarak gösterilemeyeceği konusunda icmâ bulunduğunu söyler (*el-İktirâh*, s. 37). Ancak muhdësûn şairlerini Beşşâr b. Bürd ile başlatarak muhdësûnu müvelledün anlamında kullanmış olmaktadır. Bu da müvelledün ile muhdësûnun birbirine karıştığını gösterir. İbn Reşîk de şairleri Câhilî kadîm, muhadram, İslâmî ve muhdës olmak üzere dört tabakaya ayırır. Muhdësûnu da kendi içinde birinci, ikinci ... diye gruplandırır (*el-‘Umde*, s. 72). Burada da muhdësûn müvelledün yerine kullanılmıştır.

Bazı âlimler şair tabakalarını altıya çıkarmıştır. Buna göre ilk üç tabakadan sonra müvelledün (Beşşâr b. Bürd ve Ebû Nûvâs gibi mütekaddimûndan sonra gelenler), muhdësûn (Ebû Temmâm ve Buhtürî gibi daha sonra gelenler), müteahhirûn (Ebû't-Tayyib el-Mütenebbî gibi muhdësûndan sonra gelenler) tabakaları gelir. Ancak Bağdâdî’ye göre dördüncü tabakadan itibaren şairlere şâhid olarak başvurulmadığından müvelledûndan başka sınıflamalar yapmak anlamsızdır (*Hizânetü'l-‘edeb*, I, 6).

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-‘Arab, “vld” md.; İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve's-şu'arâ*, I, 63; İbnü'l-Mu'tez, *Tabakâtü's-şu'arâ'l-muhdësîn* (nşr. Ömer Fâruk et-Tabbâ'), Beyrut 1419/1998, s. 37, 38; İbn Reşîk el-Kayrevânî, *el-‘Umde*, Kahire 1325, s. 56-57, 72; Zemaşerî, *el-Keşşâf*, Bulak 1318, I, 170; Süyûtî, *el-Müzhir fi 'ulûmi'l-luga ve envâ'ihâ*, Kahire 1326, s. 265; a.mlf., *el-İktirâh fi 'ilmi' uşûli'n-nahv* (nşr. Ahmed Subhi Furat), İstanbul 1395/1975, s. 37-38; Abdülkâdir el-Bağdâdî, *Hizânetü'l-‘edeb* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1979, I, 5-9; Ahmed Hasan ez-Zeyyât, *Târîhu'l-‘edebî'l-‘Arabî*, Kahire, ts. (Dârü nehdati Mısır), s. 45-46; Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, İstanbul 1973, s. 4-7.